

VAN DE REDACTIE.

Dr. G. J. Boekenoogen is een geleerde met vrijzinnige denkbeelden. Ik weet van hem dat hij zich niet zal ergeren aan onwetenschappelijk gekeuvel over zijn mooi werk „*De Zaausche Volkstaal*.” 't Is trouwens, naar blijkt uit het „Voorbericht”, ook voor niet-taalgeleerden bestemd. De heer Boekenoogen weet wel dat men geen specialiteit behoeft te wezen om een groote voorliefde te hebben voor het niet-officiële, geminachte, onfatsoenlijke woord, dat is als een bastaard te midden van bekrompen lieden, als een zwerver in onze prachtig „geregelde” maatschappij, als een jong, ongeschoold, ondisciplineerbaar individu tusschen ouwe heeren, in 't vooroordeel vergrijsd.

Soms is 't nog wat anders.

Men ontmoet van die dialect-woorden, die zijn als uit het graf verzezen dooden. Ze klinken als een echo uit lang vervlogen tijden. Men staart ze aan met de vage hoop dat ze nog wat kunnen doen begrijpen en zien van geslachten, die we ons niet meer kunnen voorstellen in hun intiem leven. Gelijk ontdooide geluiden zijn ze, bescheiden nog opklinkend in een heel klein gedeelte van ons kleine land, wachtend op den woordkunstenaar, die, gevoelig voor hun archaïstische aantrekkelijkheid, ze door zijn toovermacht zal wekken tot vol leven, zal wijden tot woorden voor kunst-taal.

Miskende, sluimerende vrouwen, versmaad in de landstreek waar ze werden geboren, geliefkoosd al minder en minder door een verstervend geslacht van tachtigjarigen, die men bespot indien zij van haar gewagen. Zóó zijn er ook woorden in onze dialecten.

We weten niet hoe rijk onze taal nog is en hoe weinig we die ellendige fransche woorden noodig hebben, ook als we vreezen er tè alledaagsche te gebruiken.... Gemaakt voor gemaakt, heb ik een archaïsme liever dan een bastaardwoord.

Daarom ben ik allen geleerden, die ons van die dialect-woorden verzamelen, zoo hartelijk dankbaar. Een boek als „*De Zaausche Volkstaal*” is een bron van genot voor allen, die Het Woord liefhebben. Te oordeelen naar het groote aantal van hen, die ten onzent aan litteraire kunst doen, zijn er zoo honderden.

Vondel ging praten met schippers en kleine neringdoenden om woorden te leeren. Breëroo was een hartstochtelijk verzamelaar van woorden. Onze moderne schrijvers zijn ook verzot op het niet-alledaagsche, nog onversleten woord. Zich wèl bewust van het innig verband tusschen klank en gedachte, maken zij er, desnoods. Evenals bij hen rhytmus gaat boven syntaxis, gaat bij die kunstenaars klank vóór grammaticale zuiverheid of philologische verdedigbaarheid. Zij nemen ook woorden uit de volkstaal en er zijn verrassende effecten bereikt met.... scheldwoorden. Want de groote aristocraat, die de kunstenaar is, heeft voor der woorden deftigheid een geheel anderen maatstaf dan de fatsoenlijke dienstbode en de wellevende kinderjuffrouw.

Maar in onzen tijd verzamelen niet alleen de woordkunstenaars zelf kloek-klinkende, fel-fluitende, scherp-snerpende woorden. Ook anderen doen dat om andere redenen methodiek; doch daarom niet zonder hartstocht. Zij letten niet op de kracht van het woord alleen; zij willen volledigheid. Zij hebben het temperament van den echten verzamelaar. Evenals de lepidopteroloog maar onverdroten zooveel mogelijk vlinders opprikt, mooi en leelijk, en ze rangschikt niet naar kleurenrijkdom, niet met het doel een schitterend kapellenveld te krijgen, maar soort bij soort, wetenschappelijk precies, zoo doet de woordverzamelaar ook zijn werk. Maar geloof niet dat die tweeërlei geleerden hun bezigheid droog en saai vinden of zonder eenigen hartstocht verrichten. Het tegendeel is waar. Iemand als Dr. Boekenoogen heeft veel liefde voor zijn vak en veel temperament. Hij moet verzamelen. Het noodlot dwingt hem er toe. Hij is de Don Juan van het woord. Duizend-en-één is voor hem maar een schrale oogst. En hij weet dat hij nooit compleet kan wezen, dat hij nooit zelfs alle verzamelde woorden kan kennen zooals hij ze zou willen kennen: in alle vormen en beteekenissen. Opgeprikte kapellen zijn maar doode dingen. Het woord blijft leven. . . . als een kameleon. Het verwisselt van kleur naar zijn omgeving. Wie zegt „*Woord*” zegt „*Metamorfoze*”. Een „*Idioticon*” is een onafzienbaar veld vol levende wezens en hij, die ze daar bijeen gebracht heeft, moet zich telkens angstig afvragen of hij geen tweelingbroeders heeft gescheiden en geen ongelijke paren heeft vereenigd.

* * *

Het boek begint met een Voorbericht, waarin ons wordt verklaard waarom de fonetische spelling niet is gevolgd. Dan krijgen we een opstel over de Volkstaal in Noord-Holland, gevolgd door een zeer mooie, diepgaande studie over de Volkstaal in de Zaanstreek. Hoewel geen geleerde, mag ik dit zeggen omdat ik die Zaanse volkstaal ken van mijn jongensjaren en ik den schrijver slechts mijn bewondering kan betuigen voor de volstreckte juistheid zijner opmerkingen,

Nu komen aardige proeven van het dialect uit de Zaanse dorpen, Jisp, Oostzaan, Wijde-Wormer en Assendelft. En dan een grondige studie van de eigennamen, alles besloten met een opgave der bronnen, waaruit de nauwgezette bewerker heeft geput. Dit een en ander voert ons tot pagina CLIII. Eindelijk krijgen wij het idioticon van 1367 bladzijden over twee kolommen bedrukt, waarin we ongeveer vijftig duizend woorden vinden vermeld en verklaard.

Natuurlijk zijn er geen vijftig duizend woorden, die uitsluitend aan de Zaanstreek worden gebruikt en nergens anders; ook zijn er meer dan zooveel, die aan de Zaan zoowel als elders worden gebezigd. De schrijver heeft alle woorden vermeld, die aan de Zaan een bijzondere beteekenis hebben en alle dialect-woorden, die de Zaanse Volkstaal gemeen heeft met andere dialecten.

Een groote plaats nemen in de speciale technische termen. De bewoners der Zaanstreek met al die molens, zagerijen, stijfselabrieken, sloopstimmerwerven enz. enz. enz. hebben woorden gemaakt bij tientallen, voor zaken die bij hen

het eerst werden gebruikt of die zij althans niet van elders leerden kennen. Maar veel aardige kleurrijke woorden voor het dagelijksch leven zijn toch ook nog aan de Zaanstreek in gebruik. Ik noem er maar wat. Grauwe erwten heeten er *kokkelurken*; ongaar brood vindt men *kloeterig*; als iemand zeurt zegt men dat hij *knauwelt*; de punt van den elleboog heet te Assendelft „*jodebeentje*”; nadat het hard geregend heeft, zegt men dat er een *gons* water gevallen is. Vochtig waschgoed noemt men er *doon*. Een onwelkom bezoeker is *de winderige deur* ingekomen. Meelbakken heet — onomatopœëtisch — *fudderen* en zachtjes blazen *futeren*. Waardeloos ooft is *garldegooi* en „prullaria” is *garlgoed*. Een klein kind ligt in zijn wiegje te *geuen* (geluidjes maken). De wind *guift* in den schoorsteen. De druktemakerige huismoeder is altijd aan 't *heisteren*; maar de praatgrage meid is aan 't *kaskediezen*, terwijl men den jongen om melk heeft gezonden naar de *kattetroeg* (melkhuis). Wie benauwd is, ligt te *kirgen*. Evenals elders ook wel, *klammen* de kinderen vaak en ze *klieteren* onder 't eten. „Ze het nog 'n hiele *klis* staan”, zegt de buurvrouw van een vriendin, die winkelschuld heeft en geen duit in haar *knater* (zak). Iemand die door den neus spreekt is aan 't *knoeren*; die een grooten mond opzet is een *koebek*. Bij *koeskoes* had Dr. Boekenoogen nog kunnen vertellen dat de Arabieren zoo noemen: rijst met stukjes kip, dobbelsteentjes ander vleesch en veel scherpe specerijen. Gebarsten porcelein is *krag*. Wie doodmoê is klaagt: ik ben zoo *loof* (wat men ook leest bij Vondel, Bredero, Hooft enz.) Ondeugende jongens, die met water plassen, zijn aan 't *madderen*. Opmerkelijk is de negatie van blij: *misblijtig*, vooral gebruikt in den zin van droefgeestig. Van wien kracht heeft en gang, b. v. een schaatsenrijder, zegt de Zaankanter dat er *norrie* in hem zit. Een aardig hoedje is te Zaanlijk erg *nus*. Naar boven toe heet *opperdan*. Lief en klein is *pieurwig*. Wie donker ziet kijkt *pen-en-inkig*; wie gauw naait doet het maar met den *piederderwietsteek*; wie hard loopt is aan 't *pienderen*. *Pluren* of *pluurten* is met halfdichte oogen kijken en *plurreken* is in een andermans schrift *glouwen* (gluren). *Poestmaker* (poest = wind) is een druktemaker. Wie gekkepraat uitslaat is aan 't *remclen*. Rimpelig of ruw is *roffelig* of *rofterig*. Het goed met iemand kunnen vinden of het werk met hem samen wel afkunnen is: 't met iemand knnnen *rooien*. Het lijkt er niet naar is: het *rooit* er niet *op*. Kreunen is *sermen*. Hard loopen heet ook wel *sibberen*. Aardig is het woord *speuren*, dat hier beteekent: in 't oog vallen, met de bijvormen *speurig* (opzichtig) en *speurtje* (wat kleurigs; ook wel ondeugdelijk en opzichtig). Synoniem met *speuren* is *spinken*. *Spichter* is een stevigen borrel drinken. *Strip*, *stripsch* en *sproosch* zegt men van door scherpen wind ruw geworden vel. Curieus acht ik *stuitsch* voor onbesuisd met het zelfstandig naamwoord *stuitschigheid*.

Een *tannik*, *tad* en *tied* is een vuilik. Een pleegkind noemt men een *thuishaaldertje*. In de war gaan is in de *tis* raken, met het werkwoord *tissen* (in de war gaan). *Tjad* is vlug. *Tjuinderen* is joelen; met het bijv. naamwoord *tjuinderig*. Een *triebel* is een ouderwetsch mensch....

Nu is de vraag of deze woorden aan de Zaan nog lang zullen leven. Ik geloof het niet. Als ik 't zoo maar eens mag zeggen, denk ik eer dat men heel wat moeite moet doen om menschen te vinden, die de weinige woorden, die ik hierboven opnoemde, nog allemaal gebruiken en dat het daarentegen zeer gemakkelijk zou vallen bij dozijnen de Zaanlanders te ontdekken, die ze ternauwernood of niet eens meer alle verstaan.

Maar dat is een reden te meer om Dr. Boekenoogen dankbaar te zijn voor het werk, waarin zij in hun ware beteekenis geboekstaafd werden. 't Was hóóg tijd dat dit gebeurde; want ze gaan verdwijnen, heel snel.

Nog in 1810 sprak men in de „*Vaderlandsche Letteroefeningen*” van de Zaanlandsche kooplieden en industriëelen als van „Zaankanter boeren”. Maar toen reeds was het eigenaardige, dat een Amsterdammer „boersch” vond, aan het verdwijnen. Al bleven nog een halve eeuw de makelaarsgeveltjes, lucht-huizen en kralentuintjes bestaan, al ziet men nu nog wel een enkele „*dooddeur*” aan den straatkant van een houten huis, het eigenaardige, het volkskarakter gaat onherroepelijk verloren.

Vreemde elementen dringen zich tusschen de aloude familiën Honig, Vis, Dekker, Duyvis, Donker enz. enz. Reeds in mijn jonge jaren bestonden er geen lieve meisjes meer die Baafje, Duifje, Immetje, Ykeltje, Sibbeltje, Syggie, Vlymetje . . . . heetten; ten minste ze werden niet zoo genoemd. „Engeltjes” waren er wel onder; maar wie ze zóo aansprak op de dansles, kreeg een „*trawaffel* om z'n ooren!

F. L.

Nederlandsche Verzen en Nederlandsch Proza.

Pol de Mont, *Modernités* W. Hilarius, Almelo (zonder jaartal).

Een zeer goede bloemlezing uit de werken der voornaamste *poètes contemporains belges d'expression française* met een frontespice en vier portretten. Het boek is opgedragen aan den hoogleeraar dr. A. G. van Hamel te Groningen.

* * *

Bij G. J. Slothouwer te Amersfoort, verschenen *Indische Schetsen*, beelden uit het verleden, door Isoline (Mevrouw Scholting—Wijnstroom).

In dezen bundel komen heerlijke motieven voor, waarvan een echt letterkustenaar zeker prachtige, aangrijpende novellen zou kunnen maken. Doch Isoline vertelt eenvoudig wat zij gezien en vernomen heeft in genoeglijken dames-briefstijl. Met dat al heeft het boekje ons wel geboeid en zelfs aan het fantazeeren gebracht.

Ja, dat Indië...!!

* * *

Eduard Punt Junior, humoristische roman door George Kepper, Gebr. E. en M. Cohen. Nijmegen-Arnhem (zonder jaartal).

Humoristische roman, 't is wezenlijk goed dat het er boven staat; uit zich zelf zou de lezer niet op het denkbeeld komen hem aldus te noemen. Eduard Punt, namelijk, wordt opgevoed door een akelige moeder en een onwaardigen vader in een miserabel, bekrompen omgeving. Hij leert een meisje kennen, (Constance) dat van deftige familie is, maar arm. Doordat hij ruzie maakt met een Jonker van wien haar vader afhankelijk is, vergert hij den toestand. Later verliest de vader van dat meisje zijn betrekking en hij sterft. Van dit alles verneemt Eduard Punt Jr. niemendal. Hij zoekt

maar ruzie met den jonker, die zijn vriendinnetje eens heeft beleedigd. Eindelijk duelleert hij met zijn vijand en wordt gewond. Constance komt hem bezoeken... Maar, zij is inmiddels gehuwd met een bejaard heer. Eduard neemt zich nu voor naar Indië te gaan. En daarmee is het boek uit. Als dat nu humoristisch heeten moet, mag Joost weten wat luguber is.

Heel uitvoerig verteld zijn tooneeltjes, die ik op zichzelf helaas ook al niet grappig vinden kan. Walgelyk is deze episode: de heer Punt senior houdt het met Leentje de meid-huishoudster, wat zijn vrouw weet, maar niet wil zien, wordt op heeterdaad betrapt door zijn zoon en als die meid later een erfenisje heeft gekregen, schrijft de vader aan den zoon, die hem op overspel heeft betrapt, dat Leentje, den jongen man altijd gaarne heeft mogen lijden en Punt junior maar de wettige opvolger van zijn vader moest worden!!! Zoo iets ergerlijks wordt ons door den auteur kalm opgedischt als „humor.” Het lust mij niet meer van dit boek te zeggen. Het bovenstaande is al wèl!

* * *

Woordenschat, verklaring van woorden en uitdrukkingen, onder redactie van Taco H. de Beer en dr. E. Laurillard. 's Gravenhage. Haagsche Boekhandel en Uitgeversmaatschappij. 1897. Afl. 12.

Een woordenboek is niet altijd vermakelijk, doch meestal wel leerzaam. De *Woordenschat* der heeren De Beer en Laurillard is er op ingericht het een en het ander te wezen. We hebben deze aflevering dan ook met belangstelling doorgezien en zijn goed geluimd van *Madeira* tot *Mof* gekomen. Natuurlijk staan er

een aantal woorden en zinnen uit vreemde talen in, die wij er zouden hebben uitgelaten en zijn er, daarentegen, weêr woorden niet opgenomen, die wij zeer zeker nooit zouden hebben overgeslagen. Maar het is dan ook niet aan te nemen, dat de Redactie naar volledigheid heeft gestreefd. Zij gaf, wat ze zoo ereis geven wilde. De *Woordenschat* zou tot in 't onbegrensde kunnen worden vervolgd. Echter, viel mijn oog op een paar onvolledigheden en onjuistheden in deze aflevering, waarvan ik hier melding maak ten blijk dat ik met belangstelling las en op hoop, dat aan mijn bezwaren nog kan worden tegemoet gekomen.

Madeira is niet alleen de naam van een heerlijk eiland en die van een smakelijk morgenwijnkje, maar zoo heet ook een kokkerd van een rivier, die in de Amazone uitloopt en wezenlijk wel vermeld had mogen worden. *Madonna*; — alleen noemt men de *M. della Lettera*. Waarom dan ook niet zooveel andere als de *M. della Cesta, del Coniglio, de la Scala* enz. enz.? Waarom krijgen we *Maëstoso* en niet *maëstro*? Waarom onthoudt men ons de verklaring van *Magdala-rood, Magnetisme* (dat de argelooze lezer niet vanzelf bij *Mesmerisme* zoekt), *Magneetberg* (waarvan aardige sprookjes te vertellen zijn) *Maire, Maire du palais* en *Maitrise* in de andere (vijf) beteekenissen dan de enkele, die ons wordt gegeven? Waarom krijgen we wêl *Malandrins* en niet *Malandrini* daarnaast? Ook zou 't woord *Malaria* ons heusch niet onwel hebben gemaakt.

De Redactie vertelt het een en ander van *Madeira* en *Malvezij*, maar geen woord van *Malaga*. Is die wijn te zoet voor de heeren? De naam is toch aantrekkelijker dan die wêl gegeven, verouderde benamingen van vuile ziekten onder *mal*. We krijgen *mandant*, niet *mandaat*, en niet *mandatum* (ceremonie der voetwassching naar het *mandatum navum do vobis...* van Joh. XIII, 34). *Marc* is ook nog een soort van brandewijn en het woord *Mir-*

*lito*n heeft meer beteekenissen dan de eenig opgegevene.

Van *Maling* was nog wel wat aardigs te vertellen geweest o.a. dat een grappenmaker de Redactie van *Woordenschat* leelijk in de maling nam, toen hij de anecdote zond, die op pag. 679 terecht is gekomen, en waarin als historisch wordt gegeven de woordspeling *«comme un vieillard en sort»* met *«comme un vieil hareng saur»*. Ongelukkig kan een schoolkind er de Redactie op wijzen, dat men evenmin zegt *l'hareng* als *l'Hollande* en dat al zei men *vieil hareng* dan nog dat *vieil-a* niet zou klinken als *vieilla*(rd) met de *il* (*mouillées*). Is die aardigheid niet zeer waarschijnlijk *made in Germany*?

* * *

De bewoners der vreemde Werelddeelen, door dr. H. Blink, geïllustreerd met gekleurde en ongekleurde platen en kaarten, tusschen en buiten den tekst. Uitgevers-Maatschappij *Elsevier*, Amsterdam. Aflever. I.

Ieder, die wel eens het een en ander gehoord heeft van school-, volks-, gasthuis- en gevangenis-bibliotheken, weet dat tot de allermeest gevraagde tijdschriften behoort *De Aarde en haar Volken*. Daarin leest men dolgraag: van die vreemde menschen met hun zonderlinge zeden en gewoonten en hun uiterlijk om van te schrikken. 't Is maar jammer dat je zooveel door elkaâr daarvan krijgt. Je kunt al die luidjes niet uit elkander houden. 't Wordt een verward gespook van Roodhuiden, Chineezzen, Battaks, Australnegers, Achter-Indiërs enz. in je hoofd. Als er nu eens eens een geleerde kwam, die heel goed en heel onderhoudend kon vertellen en je d'r's op de hoogte bracht van de zeden, gewoonten, godsdiensten enz. van al die vreemde snoeshanen afzonderlijk. Dát zou heerlijk zijn! Bovendien, uit zoo'n boek, dat dan ook zeer praktisch moest zijn opgezet, met gegevens, die nuttig kunnen wezen voor elk, die met een van die vreemde volken in aan-

raking komen kan — uit zoo'n boek zou verbazend veel te leeren vallen . . .

Welnu, bij onze uitgeverfirma verschijnt zulk een werk, dat aan alle, boven gestelde eischen zal voldoen en daarenboven prachtig is geïllustreerd. Dr. Blink vertelt ons alvast in de eerste aflevering wat van Afrika. Hij behandelt de hypothese van een volksverhuizing uit Azië en brengt daarmee in verband de veronderstelling dat Bosjesmannen en Hottentotten en de licht gekleurde volken (dwergstammen) Akká, Bongo, Watua etc. oorspronkelijke bewoners zijn. Hij deelt het een en ander meê over Handel en Markten en van hetgeen verder van groot gewicht is. Maar eerst heel onderhoudend wordt de schrijver waar hij gaat uitpakken over de Bosjesmannen, hun leven, hun oorlogvoeren, de manier waarop zij struisvogels vangen, hun muziek (waarbij deunen worden genoteerd), hun kunst en hun geloof. Jammer dat we niet nog meer hooren van hun dierenmythen; dr. Blink vertelt zoo bijzonder aardig!

Dezelfde mooie gekleurde plaat met twintig typen, die het artikel *Afrika* bij Brockhaus versiert, krijgen ook de lezers van dit werk en zeer veel aardige plaatjes in den tekst luisteren verder de eerste aflevering op, die, evenals de volgende, maar zestig cent kost en vier-en-zestig pagina's heeft, in even groot formaat als dit tijdschrift. Het werk zal compleet zijn, in 25 afl., binnen 2 jaar.

* * *

Noord en Zuid, tijdschrift ten dienste van de onderwijzers bij de studie der Nederlandsche Taal- en Letterkunde, onder redactie van Taco H. de Beer.

Culemborg. Blom en Olivierse
1898. (Eerste aflevering.)

Redactie en Uitgevers deelen ons mede: „Bij het begin van den *een-en-twintigsten* jaargang verschijnt *Noord en Zuid* in meer artistiek gewaad en brengt den lezers tevens de, in *autotypie*, volgens het nieuwste en beste procédé, op de ateliers van de

H.H. Roeloffsen en Hübner met groote zorgvuldigheid en hoogen kunstzin gereproduceerde portretten van zes dichters, wier werken zoo algemeen gelezen en behandeld worden, dat onze lezers er ongetwijfeld dankbaar voor zullen zijn, dat wij hen in het bezit dezer kunstplaten stellen.

Noord en Zuid geeft, wat geen enkel tijdschrift in Nederland aan taal en letteren gewijd, ooit voor ons gegeven heeft, nl.:

1. Volledige behandeling van alles, wat betrekking heeft op Nederlandsche taal- en letterkunde uit alle tijdschriften in Nederland.
2. Compleet overzicht van den inhoud der afleveringen van het Woordenboek, zeer beknopt en wel bijzonder datgene behandelend, wat voor de school of voor de studie bepaaldelijk van belang mag heeten.
3. Volledige uitwerking van al het taalwerk op acte-examens.
4. Aanteekeningen bij de spraakkunst, die zich in de praktijk en bij het onderwijs als noodzakelijk voordoen, ook in verband met stijl.
5. Compleete lijst van alle werken, niet alleen in Nederland maar in geheel Europa verschijnende handelende over studie van taal- en letterkunde in den wijdsten zin des woords."

Deze eerste aflevering bevat bijdragen van de heeren Aug. Gittée, dr. Nauta; Dr. A. Beets; Dr. A. S. Kok, den redacteur (Taco H. de Beer) en anderen. Verdere aanbeveling van dit gunstig bekende tijdschrift komt ons overbodig voor.

* * *

Men zond ons verder: *Het Rijwiel*, orgaan voor de „Nederlandsche Wielersport" afl. 1. (Uitgevers Morks en Geuze. Dordrecht) en de eerste nummers van den 7den jaargang der *Geveugelde Pers*, gewijd aan de belangen der Stenographen, die in zekeren zin als sportbroeders en zusters der fietsende dames en heeren kunnen worden beschouwd.

* * *

Germaansche godenleer door dr. J. van Leeuwen. Schiedam 1897 bij G. Odé.

Dit boek zal met zeer veel genoegen worden gelezen door hen, die geen grootere duitsche boeken over dit onderwerp kunnen raadplegen, want het is heel duidelijk. In hoeverre de schrijver tot in de bijzonderheden gelijk heeft, moeten we hier in 't midden laten. De hoofdzaak is dat hij den oningewijde een zeer helder beeld geeft van iets, dat lang niet gemakkelijk iedereen aan 't verstand kan worden gebracht, getuigen enkele duitsche studieboeken over germaansche godenleer, die den beginner doen denken aan dichte oerwouden vol duisternis en geheimzinnigheid. Bij dr. van Leeuwen is alles helder en eenvoudig. We hooren van de schepping der wereld, de goden en godinnen, de onsterfelijkheid der ziel, de alfen, de demonen (een vreemd woord in een germaansche mythologie), den ondergang der wereld, den eeredienst, de bronnen der godenleer en de Edda en we luisteren met evenveel gemak naar den verteller als gold het een heel wat minder moeilijk thema.

Vreemd klinkt echter het slotwoord, waarin we tusschen de regels lezen een weemoedigen groet aan »den ouden godsdienst onzer voorvaderen, dien het christendom ons, Germanenvolkeren, heeft ontnomen, stellende een vreemden godsdienst in plaats van den ouden, die voortkwam uit het volksleven zelf. — Hoe het Christendom de taak, dien het in de germaansche landen op zich nam, heeft vervuld, wil ik hier niet beoordeelen,» besluit dr. van Leeuwen.

Zou hij het mogelijk hebben geacht dat, uit dien germaanschen godsdienst, had kunnen worden een germaansch geloof, beter dan het Christendom, niet belemmerend de beschaving en zou hij meenen dat, indien er zóó veel kracht had gelegen in dien germaanschen godsdienst, het

Christendom zou hebben kunnen zegevieren?

We kunnen hier op deze quaestie niet verder ingaan. Laat ons nog even vermelden, dat een »Naamlijst» het werk besluit, zoodat het nu ook als mythologisch woordenboek is te gebruiken.

* * *

Vrije Kunst, eerste deel. Poëzie, proza, beeldende kunst, muziek, kritiek, filosofie van leden der Vereeniging *Vrije Kunst*. Rotterdamsche Uitgeversmaatschappij 1897.

Wij ontvangen dit prachtig gedrukte boekdeel wat laat om er nog uitvoerig over te spreken. Het is bij het publiek voldoende bekend. Men kan tegen deze uitgave aanvoeren, dat er geen plaat en geen litteraire bijdrage in staat, die ook niet in een onzer tijdschriften zou kunnen zijn opgenomen. Maar, we nemen 't gaarne voor wat het is. Dat jonge mannen van talent zich vereenigen om geregeld bijeen te komen, ten einde te spreken over kunst, elkander wat te laten zien en hooren en samen eens wat uit te geven — wie kan daartegen pruttelen? Dat bindt: zoo'n gezamenlijke uitgave — ten minste, als er geen ruzie uit voortkomt.

Wij, publiek, kregen er vooreerst goede verzen door. Ik noem alleen die van Conrad Verhaeren, die uitmunten. We kregen een zeer flink stuk proza door A. van Veen. De novelle *Ontwijding* is misschien wat lang voor hetgeen er in staat, doch zij getuigt van talent. Ook anderen gaven goed werk; weër anderen wat minder; maar allen zijn volkomen waard, dat men kennis neme van hun streven en hen in 't oog houde voor het vervolg.

Indien *Vrije Kunst* dáárom de wereld is ingezonden, dan hebben de medewerkers hun doel bereikt.

F. L.

„Aardappelrooien” (In de verzameling van den Heer J. T. Cremer te 's Gravenhage).